

Ερευνώντας τον κόσμο του παιδιού

Τόμ. 13 (2014)

Special Issue - Life Skills

ΨΥΧΟΜΕΤΡΙΚΕΣ ΙΔΙΟΤΗΤΕΣ ΤΗΣ ΚΛΙΜΑΚΑΣ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ ΕΞΩΤΕΡΙΚΩΝ ΧΩΡΩΝ ΠΑΙΔΙΚΩΝ ΣΤΑΘΜΩΝ ΚΑΙ ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΩΝ

Ηλιάνα Μπακλέ (Hliana Mprakle), Ουρανία Ματσούκα, Βασίλης Γραμματικόπουλος, Γιώργος Κώστας

doi: [10.12681/icw.17976](https://doi.org/10.12681/icw.17976)

Copyright © 2018, Ερευνώντας τον κόσμο του παιδιού

Άδεια χρήσης [Creative Commons Αναφορά-Μη Εμπορική Χρήση 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/).

Βιβλιογραφική αναφορά:

Μπακλέ (Hliana Mprakle) Η., Ματσούκα Ο., Γραμματικόπουλος Β., & Κώστας Γ. (2014). ΨΥΧΟΜΕΤΡΙΚΕΣ ΙΔΙΟΤΗΤΕΣ ΤΗΣ ΚΛΙΜΑΚΑΣ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ ΕΞΩΤΕΡΙΚΩΝ ΧΩΡΩΝ ΠΑΙΔΙΚΩΝ ΣΤΑΘΜΩΝ ΚΑΙ ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΩΝ. *Ερευνώντας τον κόσμο του παιδιού*, 13, 330-337. <https://doi.org/10.12681/icw.17976>

Μπακλέ Ηλιάνα, Μεταπτυχιακή φοιτήτρια, Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης
Ματσούκα Ουρανία, Επίκουρος καθηγήτρια
Γραμματικόπουλος Βασίλης, Λέκτορας,
Κώστας Γιώργος, Καθηγητής

ΨΥΧΟΜΕΤΡΙΚΕΣ ΙΔΙΟΤΗΤΕΣ ΤΗΣ ΚΛΙΜΑΚΑΣ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ ΕΞΩΤΕΡΙΚΩΝ ΧΩΡΩΝ ΠΑΙΔΙΚΩΝ ΣΤΑΘΜΩΝ ΚΑΙ ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΩΝ

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Σκοπός της παρούσας εργασίας είναι να εξετάσει τις αρχικές ψυχομετρικές ιδιότητες ενός εργαλείου αξιολόγησης εξωτερικών χώρων νηπιαγωγείων και παιδικών σταθμών. Η Κλίμακα Αξιολόγησης Εξωτερικών Χώρων (ΚΑΕΧ) αναπτύχθηκε για να αξιολογήσει την ασφάλεια των εξωτερικών χώρων καθώς και τις παροχές για τη φυσική δραστηριότητα που δίνουν στα παιδιά. Η κατασκευή της ΚΑΕΧ βασίστηκε: (α) σε διεθνείς προδιαγραφές κατασκευής και λειτουργίας εξωτερικών χώρων Παιδικών Σταθμών και Νηπιαγωγείων (ΗΠΑ), (β) στην Ευρωπαϊκή και Ελληνική νομοθεσία και (γ) σε διεθνή βιβλιογραφία. Το δείγμα της έρευνας απετέλεσαν οι εξωτερικοί χώροι 160 παιδικών σταθμών και νηπιαγωγείων της Βορείου Ελλάδας. Η ΚΑΕΧ στην τελική της μορφή συμπεριελάμβανε 32 θέματα που συγκροτούν δύο παράγοντες (ασφάλεια & παροχές). Οι βασικές ψυχομετρικές ιδιότητες της κλίμακας ήταν ικανοποιητικές και ανέδειξαν ότι μπορεί να χρησιμοποιηθεί για την αξιολόγηση των εξωτερικών χώρων των νηπιαγωγείων και παιδικών σταθμών, όμως για εξαγωγή πιο αξιόπιστων και έγκυρων αποτελεσμάτων χρειάζεται περαιτέρω έλεγχος της εγκυρότητας της κλίμακας σε συνδυασμό με αναβαθμισμένες στατιστικές αναλύσεις.

ΛΕΞΕΙΣ ΚΛΕΙΔΙΑ

Αξιολόγηση εξωτερικών χώρων, εξωτερικός χώρος, προσχολική ηλικία

PSYCHOMETRIC PROPERTIES OF THE OUTDOOR SPACE EVALUATION SCALE (OSES) FOR EARLY CHILDHOOD EDUCATION UVITS

ABSTRACT

The aim of the current study is to examine the psychometric properties of the Outdoor Space Evaluation Scale (OSES). OSES is a tool for evaluating the outdoor space of early childhood education units and developed to comprise two factors, security and provision for physical activities. It was developed based on: (a) international specifications for construction and operation (USA), (b) European and Greek specifications, and (c) on international research evidence. The sample of the current study was 160 early childhood outdoor spaces/yards in North Greece. 32 items comprises two factors named security and provision. The scale revealed acceptable psychometric properties and thus it can be used for the evaluation of the outdoor space of early childhood units. Even if the results were encouraging further efforts are needed with advanced statistical methods to ensure the validity of the OSES.

KEY WORDS

Outdoor space evaluation, outdoor space, early childhood education

ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΣ ΧΩΡΟΣ ΠΑΙΔΙΚΩΝ ΣΤΑΘΜΩΝ ΚΑΙ ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΩΝ

Οι εξωτερικοί χώροι των νηπιαγωγείων και των παιδικών σταθμών μπορεί να περιέχουν οποιονδήποτε συνδυασμό των χαρακτηριστικών των διαφόρων τύπων παιδικών χαρών. Οι παιδικές χαρές χωρίζονται σε παραδοσιακές, σύγχρονες και δημιουργικές, σε κάθε μία από τις οποίες παρατηρούνται και καλλιεργούνται διαφορετικές συμπεριφορές παιχνιδιού (Jansson, 2010). Συγκεκριμένα οι παραδοσιακές παιδικές χαρές είναι εξωτερικοί χώροι παιχνιδιού οι οποίοι αναπτύσσουν την αδρή κινητικότητα και την έντονη φυσική άσκηση, χωρίς ταυτόχρονη καλλιέργεια της κοινωνικής συμπεριφοράς του παιδιού. Το κύριο χαρακτηριστικό τους είναι ότι περιλαμβάνουν όργανα παιδικής αναψυχής και άσκησης, δηλαδή μεταλλικά όργανα μεμονωμένου/εξειδικευμένου παιχνιδιού όπως κούνιες, τραμπάλες, τσουλήθρες, επιφάνειες αναρρίχησης κτλ. (Holmes & Procaccino, 2007). Οι σύγχρονες παιδικές χαρές μπορούν να θεωρηθούν ως εξέλιξη των παραδοσιακών. Βασικά τους γνωρίσματα είναι ο καλύτερος σχεδιασμός του περιβάλλοντος χώρου, η χρήση διαφορετικών -πιο εξελιγμένων και ασφαλέστερων- υλικών κατασκευής καθώς και η παροχή ευκαιριών κοινωνικοποίησης στα παιδιά (Botsoglou et al, 2010). Τέλος, στις δημιουργικές παιδικές χαρές, το φυσικό περιβάλλον συνιστά τον κύριο και μοναδικό

εξοπλισμό τους. Εκεί τα παιδιά καλλιεργούν την κινητική τους ανάπτυξη, έρχονται σε επαφή με τη φύση, δημιουργούν και «καταστρέφουν» το χώρο παιχνιδιού τους, χρησιμοποιώντας υλικά της φύσης, με συνέπεια την ανάπτυξη της δημιουργικότητας και της φαντασίας τους (Fjørtoft, 2004).

ΠΑΡΟΧΕΣ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ ΧΩΡΟΥ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ

Το παιχνίδι, είναι ένα αναπόσπαστο στοιχείο της σωματικής και διανοητικής ανάπτυξης του παιδιού. Με τον τρόπο αυτό οι παιδικές χαρές, καθώς και οι εξωτερικοί χώροι των νηπιαγωγείων και των παιδικών σταθμών αποτελούν το ουσιαστικότερο «πεδίο δράσης» των παιδιών προσχολικής ηλικίας.

Αναγνωρίζοντας την αναγκαιότητα ύπαρξης και τη σημασία των σχολικών αυλών στην πολυεπίπεδη ανάπτυξη των παιδιών, το ΥΠΕΣΔΔΑ εφαρμόζει το πρόγραμμα «διαμόρφωση σχολικών αυλών» με στόχο την κατασκευή στις αυλές των σχολείων, χώρων άθλησης και ψυχαγωγίας, με γηπεδάκια, παιδικές χαρές, παρτέρια, παγκάκια, βρυσούλες, πέργολες κ.α. με σχεδιασμό ανάλογο με τη βαθμίδα εκπαίδευσης του κάθε σχολείου. Η κατασκευή στο σύνολό της στόχο έχει τη δημιουργία ενός πάρκου με οργανωμένη φύτευση, πρότυπη αθλητική εγκατάσταση, χρήση φυσικών υλικών δαπεδόστρωσης και επενδύσεων (χώμα-πέτρα), ξύλινα στοιχεία (πέργκολες, καθιστικά, παιχνίδια κ.λ.π.), ανοικτά θεατράκια κ.λ.π. Επίσης, όπου είναι εφικτό δημιουργούνται μικροί βοτανικοί κήποι, που βοηθούν ιδιαίτερα στην ουσιαστική γνωριμία των παιδιών με τον κόσμο των δέντρων, των θάμνων, των λουλουδιών (Καραγιάννη & Καρυώτη, 2003). Έτσι, οι οργανωμένοι εξωτερικοί προαύλιοι χώροι προάγουν τόσο την άθληση και το παιχνίδι όσο και την κοινωνικότητα των παιδιών προσχολικής ηλικίας σε συνάρτηση με το φυσικό περιβάλλον.

Για τους παραπάνω λόγους θεωρείται ότι οι παροχές των εξωτερικών χώρων σε ποικιλία δραστηριοτήτων (ύπαρξη πολλών οργάνων) και επάρκεια χώρου (μεγάλη αυλή), είναι πολύ σημαντικός παράγοντας στην ανάπτυξη του παιδιού.

ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ ΠΟΥ ΚΑΘΙΣΤΟΥΝ ΕΝΑΝ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟ ΧΩΡΟ ΙΔΑΝΙΚΟ ΚΑΙ ΑΣΦΑΛΗ

Για την ασφάλεια των παιδικών χαρών στην Ελλάδα, από το 1998 υπάρχουν πρότυπα που όμως δεν τηρούνται από την συντριπτική πλειοψηφία των φορέων υλοποίησης (Δήμους) καθώς δεν έχουν ισχύ νόμου. Ως φορέας πιστοποίησης των απαιτήσεων ασφαλείας των παιδικών χαρών σήμερα αναφέρεται ο Ελληνικός Οργανισμός Τυποποίησης (ΕΛΟΤ).

Στα πρότυπα EN 1176.01 έως 07 προσδιορίζονται οι απαιτήσεις ασφαλείας που πρέπει να πληρούν τα στοιχεία εξοπλισμού και προδιαγράφεται η σωστή πρακτική εγκατάστασης, συντήρησης και λειτουργίας τους. Επομένως, για κάθε στοιχείο εξοπλισμού σε μία παιδική χαρά θα πρέπει να ζητείται από τον προμηθευτή – κατασκευαστή –πριν την ανάθεση του έργου – η προσκόμιση των πιστοποιητικών τους σύμφωνα με τα πρότυπα του ΕΛΟΤ. Αντίστοιχα και δημοτικές επιχειρήσεις που κατασκευάζουν οι ίδιες στοιχεία εξοπλισμού θα πρέπει να χρησιμοποιούν ως οδηγό τα πρότυπα και να πιστοποιούν τα αντικείμενα αυτά (Καραγιάννη & Καρυώτη, 2003)

Στο πρότυπο EN 1177–«Δάπεδα των χώρων αναψυχής των παιδιών με απορροφητικότητα κρούσεων-απαιτήσεις ασφαλείας και μέθοδοι δοκιμής», δίνονται οι προδιαγραφές δαπέδων που εφαρμόζονται σε παιδικές χαρές και ειδικές προδιαγραφές για περιοχές που η ανάσχεση κρούσης είναι απαραίτητη. Εκεί ο μελετητής μπορεί να ανατρέξει ώστε να επιλέξει τις ιδιότητες που πρέπει να έχει το δάπεδο της παιδικής χαράς και ιδιαίτερα το δάπεδο στον χώρο πρόσκρουσης γύρω και κάτω από τα όργανα. Ανάλογα με το ύψος πτώσης που προδιαγράφεται για κάθε όργανο, θα πρέπει να υπάρχει και το κατάλληλο υλικό δαπέδου στο κατάλληλο πάχος (Καραγιάννη & Καρυώτη, 2003).

Σε πολλές άλλες χώρες, η ασφάλεια των παιδικών χαρών είναι ένα πολύ καλά αναγνωρισμένο ζήτημα και έχουν γίνει πολλές προσπάθειες ώστε να μειωθεί ο αριθμός και το μέγεθος των ατυχημάτων από αυτές. Σύγχρονες στατιστικές μελέτες έδειξαν ότι το 50% των τραυματισμών στις παιδικές χαρές

σχετίζεται με τα όργανα αυτών. Έτσι, ο συνολικός έλεγχος θα πρέπει να αφορά την τοποθεσία, τη χωροθέτηση, τα όργανα, τις επιφάνειες, την εγκατάσταση, τη λειτουργία και τη συντήρηση. Τα παραπάνω αποτελούν ένα ολοκληρωμένο πλαίσιο για την ασφάλεια μιας παιδικής χαράς που μπορεί να χρησιμοποιηθεί ως βάση τόσο για τη νομοθεσία όσο και για την τυποποίησή της (Wepereen & Rogmans, 1991).

Επιπρόσθετα, σύμφωνα με κανονισμούς περί ασφάλειας και υγείας σε χώρους αναψυχής και συγκεκριμένα σε προαύλιους εξωτερικούς χώρους, θα πρέπει να διασφαλίζεται ώστε ο υπαίθριος αυτός χώρος να λειτουργεί με κατάλληλη περιφράξη για να επιτυγχάνεται η ασφαλής παραμονή των παιδιών. Επίσης, να διαθέτει πόσιμο νερό, υγειονομικές διευκολύνσεις καθαρισμού, τουαλέτες, έδαφος εγκατάστασης εξοπλισμού αναψυχής με κατάλληλο σύστημα απορροής των υδάτων και σημεία σκίασης προστατευμένα από τον ήλιο και τη βροχή. Καλό θα είναι ακόμη, να μη γειτνιάζει με χώρους φόρτωσης, εκφόρτωσης και εναπόθεσης επικίνδυνων υλικών καθώς και χώρους επικίνδυνων δραστηριοτήτων ώστε να μην τίθεται σε κίνδυνο η ασφάλεια των παιδιών. Επιπρόσθετα να μην γειτνιάζει με οδούς ταχείας ή αυξημένης κυκλοφορίας και σε κάθε περίπτωση να λαμβάνονται τα αναγκαία προστατευτικά μέτρα, καθώς και να μη βρίσκεται δίπλα σε περιοχές που εγκυμονούν κινδύνους από κατολισθήσεις, κατακρημνίσεις, καταρρεύσεις, εστίες μόλυνσεων κ.λπ. Τέλος, να μην έχει οπική επαφή με εγκαταστάσεις που μπορούν να βλάψουν την ψυχική υγεία των παιδιών (όπως νεκροταφεία, φυλακές κ.λπ.) (Διαβούλευση, Κανονισμοί 201X, Περί Ασφάλειας και Υγείας σε Χώρους Αναψυχής - Παιχνιδότοποι)

Στην Αμερική έχει εκδοθεί ένα Εγχειρίδιο για την Ασφάλεια των Δημόσιων Παιδικών Χαρών (1997) και είναι ευρέως αποδεκτές οι οδηγίες αυτές. Αυτή η κατευθυντήρια γραμμή ασφάλειας παιδικών χαρών καθώς και το Διεθνές Πρόγραμμα Ασφάλειας Παιδικών Χαρών συνιστούν προδιαγραφές ασφαλείας όσον αφορά τις προστατευτικές επιφάνειες, τις ζώνες πτώσης, την απόσταση στις κούνιες, τους κινδύνους πιθανής παγίδευσης με το κεφάλι, τα σημεία που πιθανόν κάποιος θα μπορούσε να τσιμπηθεί ή να χτυπήσει, τους πιθανούς κινδύνους εμπλοκής και τη συντήρηση της παιδικής χαράς. Τέλος, τραυματισμοί σε παιδική χαρά μπορούν να επέλθουν και από ανεπαρκή εποπτεία από τους ενήλικες (Açık, 2007)

Ο σχεδιασμός και η κλίμακα των οργάνων σε μια παιδική χαρά θα πρέπει να είναι ευδιάκριτος για την ηλικιακή ομάδα που προορίζεται. Για τα μικρότερα παιδιά, το εγχειρίδιο παιδικών χαρών που έχει εκδοθεί στην Αμερική, συνιστά ξεχωριστές περιοχές παιχνιδιού που επιτρέπουν την προσεκτική τους επίβλεψη από ενήλικες και διαθέτει κατάλληλο εξοπλισμό για το αναπτυξιακό επίπεδο αυτής της ηλικίας. Παιδιά προσχολικής ηλικίας έχουν μειωμένο συντονισμό ισορροπίας και είναι πιο επιρρεπή σε τραυματισμούς από ότι είναι τα μεγαλύτερα παιδιά. Έτσι, για τα παιδιά αυτά προστατευτικά εμπόδια σε ορισμένα όργανα είναι απαραίτητα (Swartz, 1992).

ΚΙΝΔΥΝΟΙ ΚΑΙ ΑΤΥΧΗΜΑΤΑ ΣΕ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥΣ ΧΩΡΟΥΣ ΠΑΙΔΙΚΩΝ ΣΤΑΘΜΩΝ ΚΑΙ ΝΗΣΠΙΑΓΩΓΕΙΩΝ

Οι παιδικές χαρές αποτελούν γενικά έναν ασφαλή τόπο παιχνιδιού εκτός σπιτιού, προσφέροντας στα παιδιά πολλά οφέλη. Παρόλα αυτά, η καταγραφή τραυματισμών στους χώρους αυτούς δεν είναι σπάνιο φαινόμενο. Στις Η.Π.Α ετησίως περισσότερα από 200.000 παιδιά έως 15 ετών επισκέπτονται τα εξωτερικά ιατρεία των νοσοκομείων λόγω τραυματισμού που έλαβε χώρα σε παιδική χαρά, ενώ στη Μεγάλη Βρετανία καταγράφονται κάθε έξι μήνες 24.000 τραυματισμοί αυτού του είδους. Στην Ελλάδα, σύμφωνα με στοιχεία του Κέντρου Έρευνας και Πρόληψης Ατυχημάτων (Κ.Ε.Π.Α) η ετήσια επίπτωση των τραυματισμών των παιδιών σε παιδικές χαρές υπολογίστηκε σε 7 ανά 1.000 αγόρια και 4 ανά 1.000 κορίτσια. Τα παιδιά ηλικίας 5-9 ετών υφίστανται το μεγαλύτερο ποσοστό ατυχημάτων, ενώ ο συχνότερος μηχανισμός κάκωσης είναι η πτώση. Σημαντικό ρόλο στην πρόκληση των ατυχημάτων αυτών διαδραματίζουν η ποιότητα του εδάφους (τα ευένδοτα υλικά, όπως το καουτσούκ και το αμμοχάλικο μειώνουν τον κίνδυνο σοβαρού τραυματισμού), η ελλιπής συντήρηση του εξοπλισμού και

το υ εδάφο υ, ό πως και η κακή επιτήρηση των παιδιών από ειδικευμένο προσωπικό (Πετρίδου & Τερζίδης, 2002).

Στην Ελλάδα δεν υπάρχει συστηματική καταγραφή των ατυχημάτων που συμβαίνουν σε παιδιά. Την ίδια στιγμή, εργασία του Κέντρου Έρευνας και Πρόληψης Παιδικού Ατυχήματος αναφέρει ότι κατά τη διάρκεια ενός μόνο έτους, 777 παιδιά, ηλικίας έως 14 ετών, έφτασαν στα εξωτερικά ιατρεία του Νοσοκομείου Παιδών "Αγλαΐα Κυριακού" όλα τραυματισμένα σε παιδικές χαρές που βρίσκονται στη Αττική. Συγκεκριμένα στα 19.214 ατυχήματα που καταγράφηκαν το 1996 σε 4 νοσοκομεία της Αττικής τα 1109 (5.8%) σημειώθηκαν σε παιδικές χαρές.

Ελληνικά δεδομένα δείχνουν ότι «η πηγή του κακού» δεν είναι μόνο η ελλιπής συντήρηση αλλά και οι βανδαλισμοί που δέχονται οι χώροι αυτοί. Μάλιστα το ποσοστό των βανδαλισμών είναι υψηλό, το οποίο ιδιαίτερα τους καλοκαιρινούς μήνες φτάνει το 4% ημερησίως (ΕΘΝΟΣ, 17/9/2003). Έτσι προκύπτει και η ανάγκη για ένα πρόγραμμα φύλαξης των χώρων αυτών. Πιο συγκεκριμένα και σε επίπεδο τοπικής αυτοδιοίκησης, η τήρηση αρχείου ατυχημάτων για κάθε παιδική χαρά θα βοηθούσε στην κατανόηση των προβλημάτων και στη βελτίωση του επιπέδου ασφάλειας (Καραγιάννη & Καρυώτη, 2003).

Πρόσφατα στοιχεία από την Επιτροπή Ασφάλειας Καταναλωτικών Προϊόντων των Ηνωμένων Πολιτειών της Αμερικής (CPSC), αναφέρουν ότι, το 2001, οι πλέον συχνόι τραυματισμοί σχετίζονται με πτώσεις σε επιφάνειες παιδικής χαράς. Αυτοί οι τραυματισμοί τείνουν επίσης να είναι ένα από τα πιο σοβαρά προβλήματα, με περίπου τα τρία τέταρτα της πτώσης να είναι τραύματα στο κεφάλι, με αποτέλεσμα το θάνατο. Άλλες μορφές κινδύνου περιλαμβάνουν χτύπημα με κούνιες και άλλο κινούμενο εξοπλισμό, συγκρούσεις με σταθερό εξοπλισμό και η επαφή με προεξοχές, αιχμηρές άκρες, θερμές επιφάνειες και διάφορα συντρίμια (CPSC, 2007). Θανατηφόροι τραυματισμοί που καταγράφηκαν στην CPSC, περιλαμβάνουν εκτός από πτώσεις, εμπλοκή των ειδών ένδυσης στον εξοπλισμό, όπως τσουλήθρες, παγίδευση του κεφαλιού σε ανοίγματα, πτώσεις από αναποδογυρισμένο εξοπλισμό και κούνιες σε κίνηση (Swartz, 1992).

Με αφορμή λοιπόν όλων των παραπάνω καθώς και της έλλειψης ενός προγράμματος αξιολόγησης των εξωτερικών χώρων παιδικών σταθμών και νηπιαγωγείων, επιχειρήθηκε η κατασκευή ενός τέτοιου οργάνου που βασίζεται: (α) σε διεθνείς προδιαγραφές κατασκευής και λειτουργίας εξωτερικών χώρων Παιδικών Σταθμών και Νηπιαγωγείων (National Program for Playground Safety, America's Playgrounds Safety Report Card, 2006. Public Playground Safety Handbook, Playground Information to Use with the Environment Rating Scales, 2008), (β) στην Ευρωπαϊκή (EN 1176) και Ελληνική (28492/2009-ΦΕΚ Β' 931) νομοθεσία και (γ) σε διεθνή βιβλιογραφία (Botsoglou, Hrisikou & Kakana, 2010. Gülbayrak & Turaci, 2004).

Ένα έγκυρο και αξιόπιστο όργανο αξιολόγησης των εξωτερικών χώρων των εκπαιδευτικών Ιδρυμάτων Προσχολικής Αγωγής πιστεύεται ότι θα βοηθήσει την προσπάθεια βελτίωσης κατασκευής και οργάνωσής τους. Ο σκοπός λοιπόν της παρούσας εργασίας ήταν η κατασκευή μίας κλίμακας αξιολόγησης της ποιότητας των εξωτερικών χώρων των παιδικών σταθμών και νηπιαγωγείων καθώς και η παρουσίαση των αρχικών ψυχομετρικών ιδιοτήτων του εργαλείου αυτού.

ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ

Δείγμα

Στην έρευνα αξιολογήθηκαν 160 Ιδρύματα Προσχολικής Αγωγής κατά τους 2 πρώτους μήνες του καλοκαιριού του έτους 2013. Από αυτά τα 130 ήταν Νηπιαγωγεία και τα 30 Παιδικοί Σταθμοί. Η αξιολόγηση έγινε σε εκπαιδευτικά ιδρύματα των νομών Θεσσαλονίκης και Πιερίας. Πιο συγκεκριμένα, 80 νηπιαγωγεία (25 από Ανατολικούς και 55 από Δυτικούς Δήμους) αξιολογήθηκαν από το Νομό Θεσσαλονίκης και 23 Παιδικοί Σταθμοί (9 από Ανατολικούς και 14 από Δυτικούς δήμους). Επίσης, 50

νηπιαγωγεία (20 από την Κατερίνη και 30 από τα γύρω χωριά) και 7 Παιδικόι Σταθμοί από το νομό Πιερίας. Την έρευνα διεξήγαγε με επιτόπια καταγραφή, παρατήρηση και συμπλήρωση της λίστας η ερευνήτρια κατά τις πρωινές ώρες.

Όργανα συλλογής δεδομένων

Για τη συλλογή δεδομένων χρησιμοποιήθηκε μία λίστα ελέγχου που ονομάστηκε Κλίμακα Αξιολόγησης Εξωτερικών Χώρων (KAEX), η οποία κατασκευάστηκε βασιζόμενη: (α) σε προδιαγραφές κατασκευής και λειτουργίας εξωτερικών χώρων Παιδικών Σταθμών και Νηπιαγωγείων που ισχύουν στις ΗΠΑ (National Program for Playground Safety, America's Playgrounds Safety Report Card, 2006. Public Playground Safety Handbook, Playground Information to Use with the Environment Rating Scales, 2008 και ECERS-R), (β) σε ευρωπαϊκές και ελληνικές προδιαγραφές όπως ορίζονται από νομοθεσίες (EN 1176 & 28492/2009-ΦΕΚ Β' 931 αντίστοιχα) καθώς και (γ) σε διεθνή βιβλιογραφία (Botsoglou, Hrisikou, & Kakana, 2010).

Η λίστα ελέγχου που χρησιμοποιήθηκε τελικά είχε 32 θέματα που αφορούν την ασφάλεια των εξωτερικών χώρων, τις παροχές και τα ερεθίσματα που δίνουν στο παιδί για μάθηση και για τη φυσική δραστηριότητα (π.χ. τον αριθμό και την ποικιλία των οργάνων, ηλικιακά κατάλληλα όργανα, δυνατότητα ανάπτυξης πολλαπλών δεξιοτήτων κ.α.). Όλες οι ερωτήσεις ήταν κλειστού τύπου («ΝΑΙ και ΟΧΙ»), ενώ υπήρξαν στο τέλος της λίστας αυτής περιθώρια παρατηρήσεων και δυνατότητα πρόσθεσης καινοτόμων ιδεών, ανάλογη των μοντέλων που εξετάστηκαν.

Διαδικασία συλλογής δεδομένων

Η λίστα ελέγχου, για την επίβλεψη, το σχεδιασμό, την ασφάλεια και τα όργανα που περιλαμβάνει ένας εξωτερικός χώρος Παιδικών Σταθμών και Νηπιαγωγείων αστικών και ημιαστικών περιοχών, συμπληρώθηκε από την ίδια την ερευνήτρια κατά τη διάρκεια επιτόπιας έρευνας. Η έρευνα αυτή υλοποιήθηκε στους εξωτερικούς χώρους Δημοτικών Παιδικών Σταθμών και Νηπιαγωγείων κατά τις πρωινές ώρες των πρώτων καλοκαιρινών μηνών Ιούνιο και Ιούλιο του 2013.

Στατιστική ανάλυση

Για τη στατιστική ανάλυση των δεδομένων έγινε έλεγχος λογικής εγκυρότητας και εγκυρότητας του περιεχομένου, καθώς και έλεγχος εσωτερικής συνοχής με βάση το alpha του Cronbach.

ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

Λογική εγκυρότητα & Εγκυρότητα περιεχομένου

Η λογική εγκυρότητα και εγκυρότητα περιεχομένου εξετάστηκε από ένα πάνελ πέντε καθηγητών με εκπαιδευτική και ερευνητική εμπειρία στο χώρο αξιολόγησης της προσχολικής εκπαίδευσης και εξωτερικών χώρων εκπαιδευτικών μονάδων. Αυτή είναι μία συνήθης διαδικασία στη διαδικασία κατασκευής οργάνων (Grammatikopoulos, Papacharisis, Koustelios, Tsigilis & Theodorakis, 2004). Σε αυτούς δόθηκαν οι παράγοντες που σχημάτιζαν τη λίστα αξιολόγησης που απαρτίζονταν αρχικά από 56 «θέματα – ερωτήσεις» και τους ζητήθηκε να τοποθετήσουν κάθε ένα θέμα στον παράγοντα που πίστευαν ότι ανήκε. Έπειτα από αυτή τη διαδικασία αφαιρέθηκαν οι 19 ερωτήσεις που κατά τη γνώμη τους δεν αντιστοιχούσαν σε κανένα από τους δύο παράγοντες που θα αξιολογούνταν, την ασφάλεια και τις παροχές για φυσική δραστηριότητα κι έτσι οι 37 ερωτήσεις που απέμειναν ελέγχθηκαν περαιτέρω για την εγκυρότητα του περιεχομένου τους.

Από το πάνελ ζητήθηκε επίσης να εξεταστούν κατά πόσο τα θέματα που δημιουργήθηκαν αρχικά για την KAEX «βγάζουν» νόημα. Μετρούν δηλαδή αυτό που ισχυρίζεται ότι μετρά η κλίμακα, την ασφάλεια και τις παροχές των εξωτερικών χώρων των παιδικών σταθμών και νηπιαγωγείων (λογική

εγκυρότητα). Μέσα από αυτή τη διαδικασία άλλες πέντε (5) ερωτήσεις αποκλείστηκαν από περαιτέρω χρήση καθώς υπήρξε συμφωνία ότι τα συγκεκριμένα θέματα δεν θεωρήθηκαν ότι μπορεί να χρησιμοποιηθούν για την αξιολόγηση εξωτερικών χώρων παιδικών σταθμών και νηπιαγωγείων.

Η διαδικασία ελέγχου λογικής εγκυρότητας και εγκυρότητας περιεχομένου κατέλειξε σε 32 θέματα που αποτέλεσαν την τελική μορφή της ΚΑΕΧ και χρησιμοποιήθηκαν στην παρούσα εργασία για την αξιολόγηση του εξωτερικού χώρου παιδικών σταθμών και νηπιαγωγείων.

Έλεγχος εσωτερικής συνοχής

Ο έλεγχος εσωτερικής συνοχής αποτελεί μία συνήθη διαδικασία ελέγχου της αξιοπιστίας των μετρήσεων (Mertens, 2010). Στην παρούσα εργασία χρησιμοποιήθηκε ο δείκτης alpha του Cronbach για τον έλεγχο της εσωτερικής συνοχής της ΚΑΕΧ. Οι τιμές των δύο παραγόντων παρουσιάζονται στον Πίνακα 1.

Πίνακας 1. Εσωτερική συνοχή των παραγόντων της ΚΑΕΧ.

<i>Παράγοντες ΚΑΕΧ</i>	<i>Δείκτης α του Cronbach</i>
Παροχές	.74
Ασφάλεια	.78

ΣΥΖΗΤΗΣΗ

Η ύπαρξη διαδικασιών αξιολόγησης στην εκπαίδευση είναι αναγκαία (Δημητρόπουλος, 1999β. Nevo, 2001. Pronus, 1971). Όργανα αξιολόγησης στην εκπαίδευση είναι χρήσιμα εργαλεία στη συνολική αποτίμηση της αξίας όχι μόνο μιας διαδικασίας αλλά και των δομών. Η ανάπτυξη λοιπόν οργάνων αξιολόγησης εκπαιδευτικών δομών θα μπορούσε να δώσει ώθηση στη σωστότερη αξιολόγηση των επιτευγμάτων μιας εκπαιδευτικής διαδικασίας. Πέρα από αυτό θα μπορούσε να αναπτυχθεί μία ενιαία βάση για την αποτίμηση των προσφερόμενων δομών στην εκπαιδευτική πραγματικότητα στην Ελλάδα.

Προς το σκοπό αυτό, η παρούσα εργασία ανέπτυξε και εφάρμοσε ένα όργανο αξιολόγησης εκπαιδευτικών δομών. Το βάρος της αξιολόγησης πέφτει συνήθως στην αξιολόγηση των διαδικασιών καθώς η επικρατούσα άποψη είναι ότι συμβάλλει περισσότερο στην ανάπτυξη της παρεχόμενης ποιότητας της εκπαίδευσης. Όμως έρευνες έχουν ήδη αναδείξει τη σημαντική συμβολή και των δομών στην εκπαιδευτική διαδικασία (Burchinal et al., 2002. Phillipsen et al., 1997). Η αποδοχή από την ερευνητική κοινότητα της συμβολής των δομών στην εκπαιδευτική διαδικασία, ανέδειξε και την ανάγκη αξιολόγησης των δομών αυτών για την καλύτερη αποτύπωση της παρεχόμενης ποιότητας στην προσχολική εκπαίδευση. Πιστεύεται λοιπόν ότι η ανάπτυξη και χρήση εργαλείων αξιολόγησης εκπαιδευτικών δομών θα δώσει μία νέα διάσταση στην οπτική της αξιολόγησης της εκπαίδευσης στην προσχολική ηλικία.

Η ΚΑΕΧ ως εργαλείο αξιολόγησης των εξωτερικών χώρων των παιδικών σταθμών και νηπιαγωγείων βασίζεται σε διεθνείς και εθνικές προδιαγραφές καθώς και σε ερευνητικά δεδομένα, θεωρείται ότι μπορεί να συμβάλλει με τη χρήση της στον εντοπισμό αναγκών και προβλημάτων στην προσχολική εκπαίδευση. Τα αποτελέσματα από την ανάπτυξη και χρήση της για πρώτη φορά με την αξιολόγηση εξωτερικών χώρων νηπιαγωγείων και παιδικών σταθμών της βόρειας Ελλάδας ήταν ενθαρρυντικά. Θεωρείται ότι μπορεί να αναδείξει προβλήματα που σχετίζονται με την ασφαλή λειτουργία σχολικών μονάδων, καθώς και με την παροχή ερεθισμάτων που συνεπικουρούν την εκπαιδευτική διαδικασία.

Η παρούσα εργασία ήταν μία αρχική προσπάθεια ανάπτυξης ενός οργάνου μέτρησης και αξιολόγησης εξωτερικών χώρων Νηπιαγωγείων και Παιδικών Σταθμών. Τα αποτελέσματα της στατιστικής

ανάλυσης επιβεβαιώνουν αρχικά τη δομή της κλίμακας αξιολόγησης και ήταν ενθαρρυντικά προς τον σκοπό αυτό. Οι όχι και τόσο υψηλοί δείκτες εσωτερικής συνοχής που παρουσιάστηκαν πιθανώς να οφείλονται στο μικρό αριθμό του δείγματος. Περαιτέρω έρευνες σε ευρύτερο δείγμα και με αναβαθμισμένες στατιστικές αναλύσεις κρίνονται απαραίτητες για την επιβεβαίωση της δομής της Κλίμακας Αξιολόγησης Εξωτερικών Χώρων .

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Açık, Y., Gülbayrak, C., Turaci, G. & Celik (2007). Investigation of the level of safety and appropriateness of playgrounds in Elazig city in Turkey, *International Journal of Environmental Health Research*, 14:1, 75-82.

An Essential Guide to BS EN 1176 and BS EN 1177, Rob Davies Peter Heseltine. (2005). Children's Playground Equipment and Surfacing. *Wicksteed Leisure Ltd.*

Botsoglou, K., Hrysiou, S. & Kakana, M.D.(2011). Measuring safety levels in playgrounds using environment assessment scales: the issue of playgrounds safety in Greece. *Early Child Development and Care* 181 (6), 749-760.

Burchinal, M. R., Peisner-Feinberg, E., Pianta, R., & Howes, C. (2002). Academic skills from preschool through second grade: Family and classroom predictors of developmental trajectories. *Journal of School Psychology*, 40 (5), 415-436.

EN 1176 Playground Equipment Standard, Information Sheet Number 10, (2004), *The Royal Society for the Prevention of Accidents Play Safety Information Sheet.*

Fjortoft, I. (2004). Landscape as Playscape: The effects of natural environments on childrens' play and motor development. *Children, Youth and Environments*, 14 (2), 21-44.

Grammatikopoulos, V., Papacharisis, V., Koustelios, A., Tsigilis, N. & Theodorakis, Y.(2004). Evaluation of the training program for Greek Olympic education. *The International Journal of Educational Management*, 18 (1), 66-73.

Holmes, R. M. & Procaccino, J. K. (2007). Preschool children's outdoor play area preferences. *Early Child Development and Care* 179 (8), 1103-1112.

Jansson, M.(2010). Attractive Playgrounds: Some Factors Affecting User Interest and Visiting Patterns, *Landscape Research*, Vol. 35, No. 1, 63–81.

Mertens, D. M.(2010). *Research and evaluation in education and psychology. Integrating diversity with quantitative, qualitative, and mixed methods* (3rd ed.). Thousand Oaks, CA: Sage.

Nevo, D. (2001). School Evaluation: Internal or External. *Studies in Educational Evaluation*, 27, 95-106.

Phillipsen, C., Burchinal, M. R., Howes, C., & Cryer, D. (1997). The prediction of process quality from structural features of child care. *Early Childhood Research Quarterly*, 12, 281-303.

Provus, M.M. (1971). *Discrepancy Evaluation*. Berkeley: McCutchan.

Specifiers Guide to EN 1176 Parts 1 to 7, Part 10 and Part 11 (1998). SMP Playground Equipment and Surfacing. www.smp.co.uk

Swartz, M.K. (1992). Playground safety. *Journal of pediatric Health Care*, 6, 161 – 162

Weperen, W. & Rogmans, W. H. J.(1991). An overall approach to the safety of playgrounds. *Safety Science*, 14, 103-108.

Δημητρόπουλος, Ε.(1999β). *Εκπαιδευτική Αξιολόγηση. Η Αξιολόγηση της Εκπαίδευσης και του Εκπαιδευτικού Έργου*. Αθήνα: Γρηγόρης.

ΔΙΑΒΟΥΛΕΥΣΗ: Οι περί Ασφάλειας και Υγείας σε Χώρους Αναψυχής (Παιχνιδότοποι). Κανονισμοί του 201Χ. Κανονισμοί δυνάμει του άρθρου 11.

Καραγιάννη, Ο. & Καρυώτη, Ε.(2003). *Χώροι Παιχνιδιού στη πόλη (ΠΑΙΔΙΚΕΣ ΧΑΡΕΣ), Ασφάλεια και Παιδαγωγική Ποιότητα, Προδιαγραφές, Σχεδιασμός, Διαχείριση*. Εργασία ΤΕΕ ΤΜΗΜΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ, ΜΟΝΙΜΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗΣ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑΣ & ΝΕΩΤΕΡΟΥ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΟΥ ΕΡΓΟΥ.

Πετρίδου ,Ε. & Τερζίδης, Γ. (2002). *Γιατί είναι σημαντικό το παιχνίδι εκτός σπιτιού και ειδικότερα στις παιδικές χαρές; CEREPRI*.

Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού. Προσχολικής Εκπαίδευσης.
www.moec.gov.cn/proscholiki_ekpaidefsi.pdf

Στοιχεία Επικοινωνίας:

Ηλιάνα Μπακλέ, ilianabakle@yahoo.com

Ουρανία Ματσούκα, oumatsou@phyed.duth.gr

Βασίλης Γραμματικόπουλος, gramvas@edc.uoc.gr

Γώργος Κώστα, gkosta@phyed.duth.gr